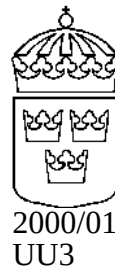

Utrikesutskottets betänkande

2000/01:UU3

Exportkontroll m.m. av produkter med dubbla användningsområden

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker i detta betänkande regeringens framställning i proposition 2000/01:9 Exportkontroll m.m. av produkter med dubbla användningsområden om förslag till ny lag om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd. I konsekvens härmed avstyrker utskottet regeringens förslag i proposition 1999/2000:124 yrkande 35 om lag om ändring i lagen (1998:397) om strategiska produkter.

Utskottet tillstyrker även propositionens 2000/01:9 övriga lagförslag.

Samtliga nya lagar träder i kraft den 1 januari 2001.

I betänkandet behandlar utskottet även tre motioner som väckts med anledning av proposition 2000/01:9. Samtliga motioner besvaras eller avstyrks.

Till betänkandet är fogat två reservationer och ett särskilt yttrande.

Propositionerna

2000/01:9 Exportkontroll m.m. av produkter med dubbla användningsområden

Regeringen föreslår i proposition 2000/01:9 Exportkontroll m.m. av produkter med dubbla användningsområden att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd,
2. lag om ändring i lagen (1988:205) om rättsprövning av vissa förvaltningsbeslut,
3. lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel,
4. lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen,
5. lag om ändring i strålskyddslagen (1988:220),
6. lag om ändring i lagen (2000:000) om straff för smuggling.

Regeringen föreslår i proposition 1999/2000:124 yrkande 35 att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:397) om strategiska produkter.

Motionerna

2000/01:U1 av Lars Ohly m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen beslutar om sådan ändring i förslag till lag om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd, att tillståndsgivningen när det gäller införsel i landet av vissa kemiska och biologiska produkter bevaras.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Sverige inte skall ansluta sig till gemenskapens generella exporttillstånd nr EU 001.
3. Riksdagen beslutar om sådan ändring i förslag till lag om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd, att regeringen får möjlighet att ingripa i ärenden som är av principiell betydelse eller av särskild vikt.

2000/01:U2 av Marianne Andersson och Agne Hansson (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i alla forum som inbegriper förhandlingar kring internationella regelverk som berör kryptering och export av kryptoprodukter bör agera för att det faktum att en produkt innehåller krypteringsfunktioner inte ensamt skall kunna utgöra grund för klassificering som strategisk produkt.

2000/01:U3 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionens kapitel 3 anförs om riskerna med den militära utvecklingen i EU och att, till följd av denna utveckling, Sveriges möjligheter att självt besluta i utrikes- och säkerhetspolitiska frågor och om vilka länder och produkter som skall omfattas av exportkontroll minskar.
2. Riksdagen begär att regeringen redovisar för riksdagen hur exportkontrollen av produkter med dubbla användningsområden fungerar.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionens kapitel 5.1 och 5.2 anförs om att den nya förordningen faktiskt innebär begränsningar av medlemsländernas beslutanderätt.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionens kapitel 6.1 anförs om att en bestämmelse med krav på tillstånd till införsel av biologiska produkter och kemikalier skall införas.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionens kapitel 6.2 anförs om att bestämmelsen om tillståndskrav för tillhållande av produkter med dubbla användningsområden inte skall avskaffas.

Propositionernas huvudsakliga innehåll

Proposition 2000/01:9 Exportkontroll m.m. av produkter med dubbla användningsområden

I propositionen föreslås en ny lag om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd, som skall ersätta lagen (1998:397) om strategiska produkter.

Produkter med dubbla användningsområden är sådana produkter som har en etablerad civil användning men som också kan användas för militärt bruk. De har hittills i Sverige kallats strategiska produkter. Den svenska exportkontrollen när det gäller produkter med dubbla användningsområden regleras av rådets förordning (EG) nr 3381/94 om upprättandet av en gemenskapsordning för kontroll av export av varor med dubbla användningsområden och av lagen om strategiska produkter.

På området för exportkontroll antogs en ny förordning (EG) nr 1334/2000 om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av export av produkter och teknik med dubbla användningsområden av rådet den 22 juni 2000. Den nya förordningen trädde i kraft den 28 september 2000. Vidare beslutade rådet den 22 juni 2000 om en gemensam åtgärd 2000/401/GUSP om kontroll av tekniskt bistånd som står i samband med viss slags militär slutanvändning.

Den nya förordningen innebär att utrymmet för och behovet av nationell särreglering minskar. Detta för i sin tur med sig omfattande ändringar i den svenska lagstiftningen på området. Den gemensamma åtgärden avser kontroll som inte återfinns i det nuvarande svenska regelverket. I propositionen föreslås att den nu gällande lagen om strategiska produkter ersätts med en helt ny lag.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2001, då lagen (1998:397) om strategiska produkter skall upphöra att gälla.

Ärendet och dess beredning

Europeiska gemenskapernas kommission lade den 15 maj 1998 fram ett förslag till en ny förordning beträffande exportkontroll av varor och teknik med dubbla användningsområden. Förslaget lämnades i juni samma år till en rådsarbetsgrupp. Efter granskning och behandling av förslaget antog rådet sedan, den 22 juni 2000, en ny förordning (EG) nr 1334/2000 om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av export av produkter och teknik med dubbla användningsområden.

I rådsarbetsgruppen behandlades också förslag till rådets gemensamma åtgärd om kontroll av tekniskt bistånd som står i samband med vissa slags militär slutanvändning. Rådet beslutade den 22 juni 2000 även om en gemensam åtgärd 2000/401/GUSP om kontroll av tekniskt bistånd som står i samband med viss slags militär slutanvändning.

Inom Utrikesdepartementet har utarbetats en promemoria, Produkter med dubbla användningsområden, som har remissbehandlats av flera instanser.

Regeringen beslutade den 7 september 2000 att inhämta Lagrådets yttrande över propositionens fem första lagförslag. Lagrådet har i huvudsak godtagit förslagen men har också föreslagit vissa ändringar, väsentligen rörande utformningen av bestämmelserna om straff m.m. Regeringen har följt Lagrådets förslag, förutom såvitt avser bestämmelser om förverkande.

Exportkontroll av strategiska produkter

EG-rätten

Produkter med dubbla användningsområden omfattas av EG-rättens regler om varors fria rörlighet enligt artiklarna 28 och 29 (f.d. artiklarna 30 och 34) i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen (EG-fördraget). Vidare omfattas sådana produkter av den gemensamma handelspolitiken enligt artikel 133 (f.d. artikel 113) i EG-fördraget.

En för Europeiska gemenskapen (EG) gemensam ordning för kontroll av export av dessa produkter antogs med stöd av artikel 113 i EG-fördraget i dess lydelse före Amsterdampfördraget den 19 december 1994 genom förordning (EG) nr 3381/94 om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av export av varor med dubbla användningsområden. Förordningen trädde i kraft den 1 januari 1995 och började tillämpas den 1 juli 1995.

Rådets förordning (EG) nr 3381/94 syftar till fri rörlighet för produkter med dubbla användningsområden inom EG samt exportkontroll gentemot tredje land.

Förordningen innebär i huvudsak att tillstånd krävs till export av sådana produkter som finns förtecknade i bilaga I till rådets beslut 94/942/GUSP av den 19 december 1994 om den gemensamma åtgärden för kontroll av export av varor med dubbla användningsområden. Detta beslut har antagits av rådet inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (GUSP) på grundval av artikel J 3 i Fördraget om Europeiska unionen (Unionsfördraget), i fortsättningen benämnt GUSP-beslutet.

Den svenska lagstiftningen

Sverige har sedan lång tid tillbaka lagstiftning som reglerar utförsel av såväl krigsmateriel som varor och teknik med dubbla användningsområden (s.k. strategiska produkter), dvs. produkter som har en etablerad civil användning men som också kan användas för militärt ändamål. Sedan år 1918 finns ett generellt förbud mot utförsel av krigsmateriel. Förbudet finns numera i lagen (1992:1300) om krigsmateriel.

Regler om utförsel, dvs. export till tredje land och överföringar inom EG, av varor och teknik med dubbla användningsområden finns i lagen (1998:397) om strategiska produkter och förordningen (1998:400) om strategiska produkter (ändrad senast den 13 april 2000).

Frågor om tillstånd till utförsel av produkter med dubbla användningsområden prövas i första hand av Inspektionen för strategiska produkter (ISP).

I artikel 18 i rådets förordning (EG) nr 3381/94 föreskrivs att kommissionen vartannat år skall lägga fram en rapport till Europaparlamentet och rådet om tillämpningen av förordningen.

I en rapport i maj 1998 till Europaparlamentet och rådet om tillämpningen av förordningen om upprättandet av en gemenskapsordning för kontroll av export av varor med dubbla användningsområden, uppgav kommissionen att den nuvarande gemensamma exportkontrollordningen inte fungerade på ett tillfredsställande sätt. Kommissionen menade därför att den nuvarande ordningen måste förenklas och stärkas för att se till att Europa får en effektiv och hanterbar exportkontrollordning, som stöder politiken för icke-spridning utan att snedvrider konkurrensen mellan europeiska exportörer.

Rättslig grund

I likhet med rådets förordning (EG) nr 3381/94 är den rättsliga grunden för den nya förordningen artikel 133 i EG-fördraget.

Enligt den tidigare gällande ordningen skulle frågan om vilka produkter som omfattades av exportkontrollen beslutas inom ramen för GUSP. Enligt artikel 11 i den nya förordningen skall produktförteckningarna beslutas inom ramen för första pelaren med stöd av artikel 133 i EG-fördraget.

Generellt gemenskapstillstånd

Enligt artikel 6 i den nya förordningen införs ett generellt gemenskapstillstånd till export av vissa produkter till vissa tredje länder som finns uppräknade i bilaga II till förordningen. Det nya gemenskapstillståndet syftar till att omsätta den faktiska samstämmighet som råder mellan medlemsstaterna beträffande export till vissa länder till ett harmoniserat gemenskapstillstånd. Förslaget är också ett steg mot en ökad harmonisering av medlemsstaternas exportpolitik av produkter med dubbla användningsområden. Det medför också förenklingar för de exporterande företagen.

Generalklausulen

Artikel 4 i rådets förordning (EG) nr 3381/94 innehöll en generalklausul med direktverkande bestämmelser om krav på tillstånd till export av produkter med dubbla användningsområden som inte omfattas av GUSP-beslutet, om dessa var eller kunde vara avsedda för hantering i samband med massförstörelsevapen samt missiler till dessa.

Tillståndskravet för sådana produkter behålls i den nya förordningen och återfinns i artikel 4.1.

Tillstånd i övrigt

Enligt artikel 5 i den nya förordningen kan en medlemsstat förbjuda export av produkter som annars är tillåten eller göra en sådan export tillståndspliktig

En gemensam åtgärd om kontroll av tekniskt bistånd

Den rättsliga grunden för den gemensamma åtgärden är artikel 14 i Unionsfördraget och den har sålunda antagits inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken inom den andra pelaren. De tjänster som den gemensamma åtgärden omfattar faller utanför den rättsliga grunden för den nya förordningen, artikel 133 i EG-fördraget. EG saknade kompetens att inom den första pelaren reglera de tjänster som den gemensamma åtgärden omfattar.

Artikel 5 innehåller medlemsstaternas egentliga åtaganden enligt den gemensamma åtgärden. Utformningen av artikel 5 innebär att medlemsstaterna inte har åtagit sig att införa bestämmelser som genomför den gemensamma åtgärden utan enbart att lägga fram sådana förslag. För svensk del tillgodoses därför behovet av riksdagens medverkan i lagstiftningsarbetet till följd av bestämmelserna i 10 kap. regeringsformen.

Proposition 1999/2000:124 En ny smugglingslag m.m.

Förslaget till ny smugglingslagstiftning innebär redaktionella följdändringar i lagen (1998:397) om strategiska produkter.

Motionerna

I kommittémotion 2000/01:U1 (v) betonas att Vänsterpartiet ställer sig tveksamt till de förändringar som föreslås i proposition 2000/01:9 angående införseln av s.k. *dual use*-produkter i Sverige. Det påpekas i motionen att en del av regeringens argumentation för avskaffandet av införselbestämmelserna består i svårigheterna att kontrollera införseln av s.k. *dual use*-produkter. Vänsterpartiet menar dock att med de ökade befogenheter som regeringen föreslår beträffande Tullverkets möjligheter att bekämpa smuggling borde de svårigheter som anges i proposition 2000/01:9 logiskt sett vara undanröjda. Riksdagen bör begära förslag från regeringen om ändring i denna del i Förslag till lag om produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd (*yrkande 1*).

I *yrkande 2* hävdas att Sverige inte bör ansluta sig till EG:s exporttillstånd nr EU001 i den del som ger ett generellt tillstånd för export av s.k. *dual use*-produkter till länder utanför EU. Man bör avstå från alltför vittgående generella löften i så känsliga frågor som krigsmaterielexport och export av s.k. *dual use*-produkter.

Vidare framhåller Vänsterpartiet att 4 § i förslaget till lagtext angående tillståndsgivning innebär att en myndighet själv kan avgöra om ett ärende är av principiell betydelse eller av särskild vikt och därför skall överlämnas till regeringen för prövning. Formuleringen medför att regeringen både berövas och undgår ansvar för myndigheters handläggning och att den svenska riks-

dagen inte kan behandla ärenden som den anser viktiga. Riksdagen bör därför begära förslag om ändring i denna del av nämnda paragraf (*yrkande 3*).

I motion 2000/01:U2 (c) understryks att Centerpartiet anser att proposition 2000/01:9 är en föredömlig implementering av EG-rätten och att man inte har några invändningar. Regeringen uppmanas dock att verka för en liberal tillämpning av regelverket som berör produkter med dubbla användningsområden, såsom avancerad kryptoteknik. Svårigheterna att kontrollera produkter som i dag finns på en massmarknad eller är lätt tillgängliga på en öppen marknad inom landet borde därför få till följd att dessa produkter helt undantas från exportkontroll. Kontrollen bör i stället reserveras för produkter som inte tillhandahålls fritt på en intern marknad. Med den snabbt ökande användningen av kryptering i vardagssituationer är det olämpligt att det faktum att en produkt innehåller krypteringsfunktioner ensamt skall kunna utgöra grund för klassificering som strategisk produkt.

I kommittémotion 2000/01:U3 (mp) uttrycker Miljöpartiet grundläggande kritik mot centraliseringen inom EU och konstaterar att utvecklingen inom den andra pelaren, EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP), har lett till att ländernas vetorätt har försvagats samtidigt som EU nu skapar ett gemensamt utrikesdepartement och en gemensam EU-utrikesminister. Miljöpartiet betonar att kopplingen mellan VEU och EU innebär att EU:s ministerråd kan besluta om militära aktioner och att besluten vid toppmötet i Helsingfors leder till att EU kan agera självständigt utanför EU:s gränser. Det finns även planer på samarbete för att främja vapenexport utanför EU. Vidare påpekas att EG-domstolen har fastställt att gemenskapen har exklusiv behörighet i fråga om exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden och att produktförteckningarna som är bilagda förordningen skall uppdateras av rådet. Sveriges möjligheter att självt besluta om vilka produkter och länder som skall omfattas av exportkontroll skulle därmed successivt minska. I *yrkande 1* begärs att riksdagen skall påtala de risker den beskrivna utvecklingen innebär för Sveriges möjligheter att besluta i utrikes- och säkerhetspolitiska frågor.

Miljöpartiet betonar vikten av att följa upp vad den nya lagstiftningen innebär för kontrollen av produkter med dubbla användningsområden. Regeringen bör ges i uppdrag att regelbundet redovisa hur exportkontrollen fungerar i det avseendet (*yrkande 2*).

Artikel 5 i den nya förordningen ger en medlemsstat möjlighet att förbjuda eller kräva tillstånd till export av produkter med dubbla användningsområden som inte finns upptagna i bilaga I av förordningen, av skäl som rör nationell säkerhet eller av hänsyn till mänskliga rättigheter. Detta innebär inskränkningar av medlemsländernas beslutanderätt jämfört med motsvarande artikel i rådets förordning (EG) nr 3381/94 som inte innehöll några begränsningar i detta avseende. På liknande sätt innebär artikel 21, enligt motionärerna, en begränsning av medlemsstaternas möjlighet att föra en egen utrikespolitik (*yrkande 3*).

Den föreslagna lagstiftningen innehåller även en ny bestämmelse (artikel 4.5) enligt vilken en medlemsstat får anta eller behålla nationell lagstiftning om tillståndskrav för export av produkter med dubbla användningsområden

utanför bilaga I i förordningen, om exportören har anledning att misstänka att produkterna är eller kan vara avsedda för någon av de användningar som anges i artikel 4.1 i förordningen. I den nuvarande lagen om strategiska produkter finns inte någon motsvarande bestämmelse. Miljöpartiet anser att Sverige i största möjliga utsträckning skall behålla och/eller införa bestämmelser som ökar möjligheterna att begränsa exporten av produkter med dubbla användningsområden (*yrkande 4*) och därmed förhindra att Sverige bidrar till upprustning.

Miljöpartiet tar även upp förslaget i proposition 2000/01:9 att bestämmelsen om krav på tillstånd för tillhandahållande av strategiska produkter, 12 § lagen om strategiska produkter, bör avskaffas eftersom dess efterlevnad är mycket svår att kontrollera. Miljöpartiet anser dock, liksom remissinstansen Sakerhetspolisen, att det inte kan uteslutas att bestämmelsen har en preventiv effekt och att den därför bör finnas kvar. Motionärerna anser mot bakgrund härav att bestämmelsen inte skall avskaffas (*yrkande 5*).

Utskottets överväganden

Lag om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd, lagen om strategiska produkter m.m.

Rådets förordning (EG) nr 1334/2000 av den 22 juni 2000 om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av export av produkter och teknik är i kraft sedan den 28 september 2000. Det här aktuella lagförslaget innehåller kompletterande bestämmelser till denna förordning.

Införsel av vissa kemiska och biologiska produkter m.m.

I motion 2000/01:U1 (v) kräver Vänsterpartiet att tillståndsgivningen när det gäller införsel i landet av vissa kemiska och biologiska produkter skall behållas (*yrkande 1*). Miljöpartiets motion U3 *yrkande 4* har liknande innebörd och betonar att Sverige bör behålla och/eller införa bestämmelser som ökar möjligheterna att begränsa exporten av produkter med dubbla användningsområden och därmed förhindra att Sverige bidrar till upprustning. I Vänsterpartiets motion framhålls även att regeringens förslag till lagtext § 4 bör ändras så att regeringen får möjlighet att ingripa i ärenden av principiell betydelse eller av särskild vikt (*yrkande 3*).

FN:s konvention om kemiska vapen undertecknades av Sverige den 13 januari 1993 och trädde i kraft den 29 april 1997. Konventionen förbjuder allt innehav samt all utveckling, produktion och användning av kemiska vapen och föreskriver att existerande lager av kemiska vapen skall förstöras. Anslutna stater är skyldiga att utöva kontroll också över kemiska utgångsämnen som inte utgör vapen och att verifiera efterlevnaden av konventionen. Samtliga EU:s medlemsstater är anslutna till konventionen.

FN-konventionens reglering av frågor rörande kemiska vapen samt dess verifikationsbestämmelser har omsatts i och kompletterats med svensk lagstiftning. Således infördes (1994) bl.a. en bestämmelse rörande införsel av biologiska produkter och kemikalier enligt lista 2 i FN:s konvention om

kemiska vapen. Enligt 13 § lagen om strategiska produkter får sådana produkter inte föras in i landet utan tillstånd.

Utförsel av produkter med dubbla användningsområden regleras i sin helhet av rådets i detta ärende aktuella förordning (EG) nr 1334/2000. Den nya förordningen föreskriver tillståndskrav vid överföringar mellan medlemsstater bara för sådana produkter med dubbla användningsområden som finns förtecknade i bilaga IV. Enligt artikel 28 i EG-fördraget är importrestriktioner i övrigt förbjudna mellan medlemsstaterna.

Enligt proposition 2000/01:9 behöver den svenska bestämmelsen om införseltillstånd anpassas till den nya förordningen. Samtidigt måste bestämmelsen utformas på ett sätt som gör att Sverige uppfyller de förpliktelser som följer av internationella överenskommelser.

För att även i fortsättningen kunna uppfylla förpliktelserna enligt FN:s konvention om kemiska vapen föreslås att regleringen om krav på importtillstånd för vissa kemiska produkter, s.k. lista 2-ämnen, utformas som ett bemyndigande för regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer, att meddela föreskrifter om krav på införseltillstånd från vissa länder som inte är anslutna till konventionen.

Proposition 2000/01:9 anger vidare att kravet på införselrestriktioner för biologiska produkter med dubbla användningsområden kan avskaffas i sin helhet, eftersom Sverige beträffande dessa produkter inte har ingått några internationella förpliktelser att kräva sådana tillstånd.

Konventionen om biologiska vapen och toxinvapen från år 1972 förbjuder all utveckling, produktion och lagring av biologiska vapen och organiska gifter för militärt bruk. Till konventionen har omkring 130 länder anslutit sig, däribland Sverige.

Utskottet konstaterar att det finns bekymmersamma brister i skyddet beträffande kontrollen av biologiska produkter med dubbla användningsområden. När konventionen om totalförbud mot biologiska vapen och toxinvapen antogs, bedömdes det inte vara möjligt att nå fram till bestämmelser för kontroll av efterlevnaden. Sådana ansågs på teknikens dåvarande stadium inte heller vara oundgängliga. Senare års utveckling av genteknik m.m. har förändrat situationen. Bristen på möjligheter att kontrollera förbudet mot biologiska vapen framstår alltmer som en stor svaghet i konventionen.

Utskottet anser emellertid inte att förslagen i proposition 2000/01:9 ytterligare förvärrar dessa brister. Problemen måste lösas genom fortsatt arbete med förändringar via konventioner för att förhindra att biologiska produkter kan användas vid vapenframställning.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att yrkande 1 i proposition 2000/01:9, i den del som rör 10 § i lagförslaget, bör tillstyrkas. Därmed avstyrker utskottet motion 2000/01:U3 (mp) yrkande 4 och anser att motion 2000/01:U1 (v) yrkande 1 kan besvaras med vad utskottet anför.

I motion 2000/01:U1 (v) yrkande 3 föreslås, som nämnts ovan, att den aktuella lagen utformas så att regeringen får möjlighet att ingripa i ärenden som är av principiell betydelse eller av särskild vikt.

Frågor om tillstånd regleras i den föreslagna lagens 4 §. Enligt utskottets uppfattning motsvarar denna i sak 5 § i den nuvarande lagen om strategiska produkter.

Enligt paragrafens andra stycke är en myndighet skyldig att med eget yttrande överlämna ärende till regeringens prövning om det är av principiell betydelse eller annars av särskild vikt. Denna bestämmelse riktar sig mot och binder berörd myndighet. Emellertid är det så, enligt tredje stycket i samma paragraf, att regeringen därutöver kan meddela ytterligare föreskrifter om överlämnande av ärenden till regeringen. Genom detta stadgande öppnas möjlighet att beakta de synpunkter som framförs i motionen.

Enligt utskottets uppfattning kan motion 2000/01:U1 (v) yrkande 3 besvaras med vad som ovan anförts.

Motionärerna bakom motion 2000/01:U1 anser vidare (*yrkande 2*) att Sverige inte bör ansluta sig till gemenskapens exporttillstånd nr EU001 för produkter med dubbla användningsområden som innebär ett generellt exporttillstånd för vissa länder utanför EU.

Utskottet konstaterar med anledning härav att gemenskapens exporttillstånd nr EU001 utgör en del av EG:s förordning nr 1334/2000. Rådets förordning är direktverkande och juridiskt bindande, varför den av motionärerna föreslagna åtgärden ej står till buds.

Därmed avstyrks motion 2000/01:U1 (v) yrkande 2.

Krypteringsprodukter

I motion 2000/01:U2 (c) betonar motionärerna vikten av att regeringen verkar för en liberal tillämpning av regelverket beträffande kryptering och export av kryptoprodukter.

Utskottet behandlade krypteringsfrågor i sitt betänkande 1999/2000:UU7 och anförde där angående varulistan för informationssäkerhet, som även innefattar civila kryptoprodukter med möjlig militär tillämpning, följande:

... att viss teknologi på denna lista kommer att undantas från exportkontroll i december 2000, såvida medlemsstaterna inte överenskommer att fortsätta kontrollen. Sverige deltar i detta arbete och kommer fortsättningsvis, enligt vad utskottet erfarit, att än mer verka för en friare handel med kryptoprodukter som ett led i utvecklingen av elektroniska tjänster men med hänsynstagande till att det kvarstår ett säkerhetspolitiskt betingat intresse av att försvåra åtkomsten av starka krypton för exempelvis sådana användare som är länkade till utveckling eller produktion av massförstörelsevapen. Vidare beaktas att Sverige, för att säkra egen tillgång till utländsk högteknologi, har ett behov av att upprätthålla samma kontrollnivå som viktigare leverantörsländer. Enligt utskottets mening innebär detta en lämplig avvägning. Utskottet vill framhålla att ovan redovisade synsätt också bör vara vägledande för Sveriges insatser i samband med arbetet med den nya rådsförordningen som är under utarbetande.

Utskottet vidhåller sin uppfattning och konstaterar att regeringen fortsatt har arbetat aktivt med dessa frågor och att det synsätt som utskottet gav uttryck

för i betänkande 1999/2000:UU7 till stor del har genomförts i praktiken. Sverige har både inom EU och Wassenaar-arrangemanget (WA), så långt möjligt, verkat för en liberalisering av handeln med kryptoprodukter och utskottet förutsätter att arbetet fortsätter med samma inriktning. Utskottet har också erfarit att, som ett exempel på den fortgående liberaliseringen, tidigare begränsningar av nyckellängden på kryptoprodukter är på väg att överges vad avser s.k. massmarknadsprodukter.

Utskottet anser att motion 2000/01:U2 (c) kan besvaras med vad som ovan anförts.

Nationell bestämmanderätt i säkerhetspolitiska frågor

Miljöpartiet uttrycker i motion 2000/01:U3 (*yrkande 1*) oro för att Sveriges möjligheter att själv besluta i utrikes- och säkerhetspolitiska frågor minskar till följd av anpassningen till den militära utvecklingen inom EU. *Yrkande 3* i motionen, vilket mera fokuserar på exportkontrollfrågor, har i allt väsentligt samma innebörd.

Utskottet vill inledningsvis erinra om sitt tidigare ställningstagande i betänkande 1999/2000:UU10 Verksamheten i Europeiska unionen under 1999, där det bl.a. sägs:

Utskottet konstaterar att diskussionen om EU:s säkerhets- och försvarspolitik, på grundval av de nya skrivningarna i grundfördragen, handlar om civil och militär krishantering, inte om att bygga upp ett gemensamt försvar eller bindande säkerhetsgarantier. Utskottet vill även framhålla att Sveriges bidrag till krishantering efter ett politiskt beslut av unionens medlemsländer, oavsett om denna genomförs under Natos eller EU:s ledning, är frivilligt och grundas på ett svenskt nationellt beslut i det enskilda fallet. Slutligen vill utskottet i denna del framhålla att EU:s krishantering utformas i enlighet med FN-stadgans principer.

Utskottet konstaterar sammanfattningsvis att den utveckling som sker inom EU gäller krishantering, inte gemensamt försvar eller ömsesidiga försvarsgarantier och betonar att FN-stadgans principer skall följas. Utskottet finner således att de beslut som har fattats och de åtgärder som förutses är förenliga med Sveriges militära alliansfrihet. — — —

Utrikesutskottet anser att den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken är ett viktigt instrument för unionen, där EU:s medlemsstater kan agera mer kraftfullt än vad de hade kunnat göra var för sig. Inte minst gäller detta möjligheten till krishantering och konfliktförebyggande. Utskottet vill även betona att EU förenar politisk tyngd med ekonomisk styrka och ett brett spektrum av instrument som kan användas för att förebygga konflikter och hantera kriser och krig. Det vore enligt utskottets uppfattning helt fel väg att gå att avföra den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken från unionens samarbetsområden.

Mot bakgrund av motionsyrkandena vill utskottet erinra om de vetomöjligheter som finns på det här aktuella området. Utskottet vill också framhålla att EU-samarbetet är av grundläggande betydelse för att varaktigt trygga stabilitet och säkerhet i Europa och att det är ett samarbete som vi inordnar oss i med syfte att vinna inflytande och medbestämmande i viktiga frågor, inklu-

sive frågor rörande exportkontroll. Sveriges säkerhet måste i allt högre grad grundas på gemensam säkerhet byggd på hållfasta politiska och ekonomiska relationer mellan demokratiska stater.

Vad gäller här aktuella exportkontrollfrågor vill utskottet påpeka, att det kommer att finnas möjligheter till ingripanden på nationell nivå. Enligt förslaget i proposition 2000/01:9 definieras i artikel 8 i den nya rådsförordningen de kriterier som medlemsstaterna skall beakta vid beslut om beviljande av exporttillstånd, nämligen sina åtaganden enligt internationella överenskommer om icke-spridning och kontroll av känsliga varor eller genom ratificering av relevanta internationella fördrag, sina förpliktelser enligt de sanktioner som har införts av FN:s säkerhetsråd eller som överenskommit i andra internationella organ, nationella utrikes- och säkerhetspolitiska aspekter, i tillämpliga fall inbegripet de som täcks av EU:s uppförandekod för vapenexport, samt den avsedda slutanvändningen och risken för omdirigering.

Utskottet önskar i sammanhanget framhålla att den nuvarande lagen om strategiska produkter föreskriver att tillstånd till utförsel av produkter med dubbla användningsområden skall lämnas, om det inte strider mot Sveriges utrikes-, säkerhets- eller försvarspolitiska intressen. Därvid har utgångspunkten varit att principerna som ligger till grund för prövningen av exporttillstånd av produkter med dubbla användningsområden skall utvecklas genom regeringens praxis och inte genom lagstiftning (se prop. 1995/96:31).

Eftersom den nya förordningen innebär ett försök att närmare harmonisera medlemsstaternas exportkontroll, har man som ett led i denna strävan i den nya förordningens artikel 8 lagt fast de kriterier medlemsstaterna skall beakta vid beslut om beviljande av tillstånd till export. De fastlagda kriterierna avviker inte från de kriterier som redan används i Sverige vid bedömningen av frågan om exporttillstånd skall ges. Bestämmelserna i artikel 8 i den nya förordningen kräver därför inte någon kompletterande svensk lagstiftning. Det innebär i sin tur att bestämmelserna i 4 § lagen om strategiska produkter bör kunna avskaffas.

Med det ovan anförda anser utskottet att ett särskilt tillkännagivande inte är påkallat och därmed avslår utskottet motion 2000/01:U3 yrkandena 1 och 3.

Redovisningsfrågor

Miljöpartiet begär i motion 2000/01:U3 att regeringen regelbundet redovisar för riksdagen hur exportkontrollen av produkter med dubbla användningsområden fungerar (*yrkande 2*). Motionärerna hänvisar till regeringens årliga redogörelse för Sveriges krigsmaterielexport i skrivelse till riksdagen som även har innehållit en redovisning av kontroll av produkter med dubbla användningsområden. Miljöpartiet betonar att det är av yttersta vikt att det även i fortsättningen utförs någon form av uppföljning av vad den nya lagstiftningen innebär för kontrollen av dessa produkter.

Regeringens redogörelse för den svenska exportkontrollpolitiken och exporten av krigsmateriel år 1999 (skr. 1999/2000:110) innehåller en utökad redovisning av den kontroll av produkter med dubbla användningsområden som utövas med stöd av lagen (1998:397) om strategiska produkter. Utskot-

tet utgår från att motsvarande redovisning, mutatis mutandis, görs även i framtiden.

Utskottet har i tidigare betänkanden haft tillfälle att ta ställning till yrkanden rörande en utvidgad redovisningsskyldighet och har då konstaterat att regeringens årliga redogörelse uppfyller rimliga krav på konkretion och ger en god samlad bild av den svenska krigsmaterielexporten. Utskottet har även uttryckt sin uppfattning att regeringen bör efterkomma önskemål om att ta med alla uppgifter som det inte finns skäl att hemlighålla. Sekretess för affärshemligheter, liksom utrikessekretessen, framhölls av utskottet som begränsande faktorer i detta sammanhang.

Utskottet menar att motion 2000/01:U3 yrkande 2 kan besvaras med vad som ovan anförts.

Lagförslaget i övrigt

Utskottet har ovan tagit ställning till *yrkande 1 i proposition 2000/01:9*, i den del som rör 10 § i lagförslaget. Enligt utskottets uppfattning är lagförslaget i övrigt lämpligt utformat.

Därmed tillstyrks yrkande 1 i proposition 2000/01:9 vad avser 1–9 samt 11–25 §§.

Övergångsbestämmelserna

Miljöpartiet yrkar i motion 2000/01:U3 att bestämmelserna i 12 § lagen om strategiska produkter med krav på tillstånd för tillhandahållande av sådana produkter ej skall avskaffas (*yrkande 5*).

Enligt propositionen förstås med tillhandahållande försäljning, upplåtelse, utbudande mot ersättning, lån, gåva eller förmedling. Genomgående gäller att förfarandena skall avse produkter som finns utanför Sverige. Så snart produkten finns i Sverige gäller reglerna om utförsel. Bestämmelsen är exempelvis tillämplig när en person avser att i Sverige förmedla tillverkningsutrustning från ett land utanför Sverige till ett annat.

Regeln, som korresponderar med den som återfinns i 4 och 5 §§ lagen om krigsmateriel, anger att vissa produkter med dubbla användningsområden som finns utom landet inte får här i landet och inte heller utom landet av svensk myndighet, svenskt företag eller den som är bosatt eller stadigvarande vistas här tillhandahållas utan tillstånd, om produkterna inte får föras ut från Sverige eller exporteras utan tillstånd enligt lagen om strategiska produkter eller rådets förordning (EG) nr 3381/94.

Bestämmelsen om tillhandahållande infördes i den svenska lagstiftningen för att förhindra att framställningen av kemiska stridsmedel främjas genom vissa andra förfaranden än utförsel av utrustning eller kemiska substanser från Sverige. För att ytterligare förhindra framställning och utvecklingen av kärnladdningar samt biologiska och kemiska vapen utvidgades den senare till att avse alla produkter som omfattas av lagen om strategiska produkter.

Den ursprungliga bestämmelsen tillkom innan Sverige blev medlem i EU och innan Sverige anslöt sig till FN:s konvention om kemiska vapen (se ovan).

Bestämmelsen om tillståndskrav för tillhandahållande av produkter med dubbla användningsområden är mycket svår att kontrollera och tillämpas inte alls i praktiken. Enligt regeringens bedömning kan det därför starkt ifrågasättas om den verkligen fyller någon praktisk funktion.

Med hänsyn till dessa omständigheter finns det enligt regeringens bedömning inte någon anledning att behålla bestämmelsen. Den föreslås därför bli avskaffad.

Utskottet delar regeringens syn på bestämmelsen om tillståndskrav för tillhandahållande av produkter med dubbla användningsområden och avstyrker därmed motion 2000/01:U3 yrkande 5.

I övergångsbestämmelserna föreslås att lagen (1998:397) om strategiska produkter skall upphöra att gälla. Samtidigt föreslås i *proposition 1999/2000:124 yrkande 35* att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:397) om strategiska produkter. Av uppenbara skäl är detta förslag mindre ändamålsenligt.

Med avstyrkande av yrkande 35 i proposition 1999/2000:124 tillstyrker utskottet därmed övergångsbestämmelserna enligt yrkande 1 i proposition 2000/01:9.

Lagförslagen i övrigt

Utskottet tillstyrker yrkandena 2–6 i proposition 2000/01:9.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *tillstånd till införsel av vissa kemiska och biologiska produkter*

att riksdagen med avslag på motion 2000/01:U3 yrkande 4 och med bifall till yrkande 1 (delvis) i proposition 2000/01:9 antar regeringens förslag till lag om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd såvitt avser 10 § i lagförslaget samt förklarar motion 2000/01:U1 yrkande 1 besvarad med vad utskottet anför, *res. 1 (mp)*

2. beträffande *regeringens möjligheter att ingripa i ärenden av principiell betydelse*

att riksdagen förklarar motion 2000/01:U1 yrkande 3 besvarad med vad utskottet anför,

3. beträffande *gemenskapens exporttillstånd nr EU001*

att riksdagen avslår motion 2000/01:U1 yrkande 2,

4. beträffande *krypteringsprodukter*
att riksdagen förklarar motion 2000/01:U2 besvarad med vad utskottet anfört,

5. beträffande *nationell bestämmanderätt i säkerhetspolitiska frågor*
att riksdagen förklarar motion 2000/01:U3 yrkandena 1 och 3 besvarad med vad utskottet anfört,

6. beträffande *redovisningsfrågor*
att riksdagen förklarar motion 2000/01:U3 yrkande 2 besvarad med vad utskottet anfört,

7. beträffande *övergångsbestämmelserna m.m.*
att riksdagen med avslag på yrkande 35 i proposition 1999/2000:124 och på motion 2000/01:U3 yrkande 5 tillstyrker yrkande 1 (delvis) i proposition 2000/01:9 såvitt avser övergångsbestämmelserna,

res. 2 (v, mp)

8. beträffande *ny lag om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd*

att riksdagen med bifall till yrkande 1 (delvis) i proposition 2000/01:9 antar regeringens förslag till lag om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd i den mån det inte omfattas av utskottets hemställan ovan,

9. beträffande *propositionens 2000/01:9 lagförslag i övrigt*
att riksdagen med bifall till yrkandena 2–6 i proposition 2000/01:9 antar regeringens förslag till

- a) lag om ändring i lagen (1988:205) om rättsprövning av vissa förvaltningsbeslut,
- b) lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel,
- c) lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen,
- d) lag om ändring i strålskyddslagen (1988:220),
- e) lag om ändring i lagen (2000:000) om straff för smuggling.

Stockholm den 14 november 2000

På utrikesutskottets vägnar

Viola Furubjelke

I beslutet har deltagit: Viola Furubjelke (s), Göran Lennmarker (m), Sören Lekberg (s), Berndt Ekholm (s), Bertil Persson (m), Carina Hägg (s), Lise-lotte Wågö (m), Agneta Brendt (s), Murad Artin (v), Jan Erik Ågren (kd), Marianne Samuelsson (mp), Marianne Andersson (c), Karl-Göran Biörsmark (fp), Birgitta Ahlqvist (s), Karin Enström (m), Eva Zetterberg (v) och Rosita Runegrund (kd).

1. Tillstånd till införsel av vissa kemiska och biologiska produkter (mom. 1)

Marianne Samuelsson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med ”Enligt proposition 2000/01:9” och slutar med ”vad utskottet anfört.” bort ha följande lydelse:

EU-förordningen innehåller en bestämmelse (artikel 4.5) enligt vilken en medlemsstat får anta eller behålla nationell lagstiftning om tillståndskrav för export av produkter med dubbla användningsområden utanför bilaga I i förordningen, om exportören har anledning att misstänka att produkterna är eller kan vara avsedda för någon av de användningar som anges i artikel 4.1 i förordningen. Detta innebär en inskränkning jämfört med den nuvarande lagen om strategiska produkter som inte innehåller någon motsvarande bestämmelse.

Utskottet anser emellertid att Sverige i största möjliga utsträckning skall införa bestämmelser som ökar möjligheterna att begränsa exporten av produkter med dubbla användningsområden och därmed förhindra att Sverige bidrar till upprustning.

Utskottet anser därför att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag som tillgodoser dessa synpunkter. Vad utskottet sålunda anfört bör med anledning av motion 2000/01:U3 yrkande 4 ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *tillstånd till införsel av vissa kemiska och biologiska produkter*

att riksdagen med bifall till regeringens förslag i proposition 2000/01:9 yrkande 1 (delvis) till lag om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd såvitt avser 10 § i lagförslaget och med anledning av motion 2000/01:U3 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt förklarar motion 2000/01:U1 yrkande 1 besvarad med vad utskottet anfört,

2. Övergångsbestämmelserna m.m. (mom. 7)

Murad Artin och Eva Zetterberg (båda v) samt Marianne Samuelsson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 14 börjar med ”Bestämmelsen om tillståndskrav ” och slutar med ”motion 2000/01:U3 yrkande 5.” bort ha följande lydelse:

Regeringen anser att bestämmelsen om tillståndskrav för tillhandahållande av strategiska produkter i 12 § lagen om strategiska produkter bör avskaffas på grund av att den är mycket svår att kontrollera och att den inte alls tillämpas i praktiken.

Utskottet anser däremot, i likhet med remissinstansen Säkerhetspolisen, att även om den praktiska tillämpningen av bestämmelsen är svår så kan det inte uteslutas att redan förekomsten av bestämmelsen har en preventiv effekt. Ett avskaffande av regeln kan komma att medföra att Sverige blir bas för förmedlingsverksamhet av produkter med dubbla användningsområden. Utskottet menar mot denna bakgrund att en bestämmelse med nämnda innebörd bör finnas.

Utskottet anser därför att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag som tillgodoser detta. Vad utskottet sålunda anfört bör med anledning av motion 2000/01:U3 yrkande 5 ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande övergångsbestämmelserna m.m.

att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1999/2000:124 yrkande 35 om lag om ändring i lagen (1998:397) om strategiska produkter bifaller proposition 2000/01:9 yrkande 1 (delvis) såvitt avser övergångsbestämmelserna samt med anledning av motion 2000/01:U3 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Särskilt yttrande

Nationell bestämmanderätt i säkerhetspolitiska frågor (mom. 5)

Murad Artin och Eva Zetterberg (båda v) samt Marianne Samuelsson (mp) anför:

Vänsterpartiet och Miljöpartiet anser att man bör överföra kompetens till medlemsländerna när det gäller sådana politiska områden som hanteras bäst på nationell nivå. I och med Amsterdamfördraget har utvecklingen inom den andra pelaren, EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP), lett till att ländernas vetorätt försvagats samtidigt som EU bygger upp ett gemensamt utrikesdepartement med en gemensam EU-utrikesminister. Beslut vid toppmötet i Helsingfors innebär vidare att VEU, EU:s militära del, nu har kopplats till EU och därmed har EU:s ministerråd möjlighet att fatta beslut om militära aktioner. EU skall enligt besluten även kunna agera självständigt utanför EU:s gränser, också i sådana fall när det inte finns ett FN-mandat för en militär intervention. Sammantaget leder detta till en militarisering av EU.

Dessutom har utrikesutskottet i tidigare betänkanden konstaterat att det internationella samarbetet inom försvarsindustrin ökar. Detta leder till ytterligare samordning som innebär att de svenska kraven gällande export riskerar att urholkas. EG-domstolen har fastställt att gemenskapen har exklusiv behörighet i fråga om exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden. Vidare skall, enligt artikel 11 i den nya förordningen, produktförteckningarna som återfinns i bilagorna till förordningen uppdateras av rådet.

Vänsterpartiet och Miljöpartiet anser att regeringens lagförslag innebär ytterligare inskränkningar beträffande Sveriges möjligheter att självt besluta i utrikes- och säkerhetspolitiska frågor och följaktligen även beträffande vilka produkter och länder som skall omfattas av exportkontroll.

2000/01:UU3

Förslag till lag om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd

Härigenom föreskrivs följande.

Tillämpningsområde

1 § Denna lag gäller kontroll av produkter med dubbla användningsområden och kontroll av tekniskt bistånd.

Lagen innehåller kompletterande bestämmelser till rådets förordning (EG) nr 1334/2000 av den 22 juni 2000 om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av export av produkter och teknik med dubbla användningsområden¹.

Bestämmelser finns också i lagen (1992:1300) om krigsmateriel och lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet.

Definitioner

2 § Med *produkter med dubbla användningsområden*, *export*, *exportör* och *exportdeklaration* avses i denna lag detsamma som i artikel 2 i rådets förordning (EG) nr 1334/2000.

3 § Med *militära produkter* enligt artikel 4.2 och 4.3 i rådets förordning (EG) nr 1334/2000 avses i denna lag de produkter som enligt 1 § lagen (1992:1300) om krigsmateriel utgör krigsmateriel.

Med *tekniskt bistånd* avses i denna lag allt tekniskt stöd som har samband med reparation, utveckling, tillverkning, montering, testning, underhåll eller någon annan teknisk tjänst och som kan anta sådana former som utbildning, överföring av kunskaper och färdigheter eller konsulttjänster.

Tillstånd

4 § Frågor om tillstånd enligt rådets förordning (EG) nr 1334/2000, denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen prövas av Inspektionen för strategiska produkter eller den myndighet som regeringen bestämmer.

En myndighet skall med eget yttrande lämna över ett ärende till regeringens prövning, om ärendet har principiell betydelse eller annars är av särskild vikt.

Regeringen meddelar ytterligare föreskrifter om överlämnande av ärenden till regeringen.

¹ EGT L 159, 30.6.2000, s. 1 (Celex 32000R1334).

5 § Regeringen får meddela föreskrifter om att en produkt med dubbla användningsområden skall omfattas av krav på tillstånd till export enligt artikel 5.1 i rådets förordning (EG) nr 1334/2000.

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter för att komplettera bestämmelserna om exporttillstånd i artikel 6.2 i rådets förordning (EG) nr 1334/2000.

7 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om krav på tillstånd till överföring som avses i artikel 21.2 a i rådets förordning (EG) nr 1334/2000.

8 § För tillstånd till utförsel av använt kärnbränsle gäller de begränsningar som anges i 20 a och 24 §§ strålskyddslagen (1988:220).

Tekniskt bistånd

9 § Tekniskt bistånd får inte lämnas utanför Europeiska gemenskapen om det är avsett att användas i samband med utveckling, produktion, hantering, bruk, underhåll, lagring, detektion, identifiering eller spridning av kemiska eller biologiska vapen eller av kärnvapen eller andra kärnladdningar eller i samband med utveckling, produktion, underhåll eller lagring av missiler som är i stånd att bära sådana vapen.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från förbudet.

Införsel

10 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om krav på tillstånd till införsel av kemiska prekursorer (utgångsämnen) som kan användas för tillverkning av kemiska stridsmedel.

Återkallelse

11 § Tillstånd till export eller överföring enligt rådets förordning (EG) nr 1334/2000 kan återkallas, om tillståndshavaren har åsidosatt en föreskrift i förordningen eller en föreskrift som har meddelats med stöd av förordningen eller denna lag eller om det finns andra särskilda skäl till återkallelse.

En återkallelse gäller med omedelbar verkan, om inte något annat beslutas.

Årlig avgift och deklarationer

12 § Föreskrifter om skyldighet för tillverkare av produkter som avses i denna lag att betala årliga avgifter för att täcka statens kostnader för Inspektionen för strategiska produkter finns i 22 § lagen (1992:1300) om krigsmateriel.

Den som är avgiftsskyldig skall varje år lämna en deklaration till inspektionen med de uppgifter som behövs för att bestämma avgifterna, enligt de närmare föreskrifter som regeringen meddelar.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från deklarationsskyldigheten.

2000/01:UU3
Bilaga

13 § Enligt de närmare föreskrifter som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar skall en deklaration varje år lämnas av den som

1. producerar, bereder, förbrukar, för in eller för ut kemiska prekursorer (utgångsämnen) som kan användas för tillverkning av kemiska stridsmedel,
2. under något av de tre senaste åren har producerat, berett, förbrukat, fört in eller fört ut sådana produkter, eller

3. producerar diskreta organiska kemikalier.

Deklarationen skall innehålla uppgifter om

1. verksamheten under det gångna kalenderåret,
2. den verksamhet som planeras för det kommande kalenderåret,
3. ändringar i verksamheten som planeras för det pågående kalenderåret.

Deklarationen skall ges in till den myndighet som regeringen bestämmer.

Uppgiftskontroll

14 § Den som har lämnat en deklaration enligt 13 § skall, på begäran av den myndighet som avses i 13 § tredje stycket, också lämna de upplysningar och handlingar som kan behövas för kontroll av uppgifterna i deklarationen.

För denna kontroll har företrädare för myndigheten rätt till tillträde till de områden, lokaler och anläggningar där sådan verksamhet bedrivs som omfattas av deklarationsskyldigheten och får där göra undersökningar och ta prover. Detta gäller dock inte utrymme som utgör någons bostad.

Polismyndigheten skall lämna den hjälp som behövs för att kontrollen skall kunna genomföras.

Tillsyn

15 § Tillsyn över efterlevnaden av bestämmelserna i rådets förordning (EG) nr 1334/2000, denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen skall utövas av Inspektionen för strategiska produkter eller den myndighet som regeringen bestämmer (tillsynsmyndigheten).

Regeringen får meddela föreskrifter om tillsynen.

16 § Tillsynsmyndigheten har rätt att på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för kontroll av den som för överföring inom Europeiska gemenskapen eller för export tar befattning med produkter med dubbla användningsområden eller av den som ger tekniskt bistånd. Med handling förstås framställning i skrift eller bild samt upptagning som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas endast med tekniska hjälpmedel.

Tillsynsmyndigheten har rätt att få tillträde till lokaler där den som avses i första stycket bedriver sin verksamhet. Detta gäller dock inte utrymme som utgör någons bostad.

Polismyndigheten skall lämna den hjälp som behövs för att tillsynen skall kunna genomföras. Tillsynsmyndigheten får begära hjälp även av andra statliga myndigheter för sin tillsyn.

17 § Den som enligt artikel 16.2 eller 21.5 i rådets förordning (EG) nr 1334/2000 är skyldig att bevara och på begäran av tillsynsmyndigheten visa upp handlingar skall bevara dessa i fem år eller den längre tid som för vissa uppgifter eller handlingar kan vara föreskriven i lag eller annan författning.

2000/01:UU3
Bilaga

Straff m.m.

18 § Den som uppsåtligen utan tillstånd

1. exporterar produkter med dubbla användningsområden som avses i artiklarna 3, 4.1–4.3 och 5.1 i rådets förordning (EG) nr 1334/2000, eller

2. överför produkter med dubbla användningsområden som avses i artikel 21 i samma förordning,

döms till böter eller fängelse i högst två år.

Vad som föreskrivs i första stycket gäller också den som uppsåtligen genom sådan elektronisk överföring som avses i artikel 2 b iii i rådets förordning (EG) nr 1334/2000 utan tillstånd

1. exporterar programvara eller teknik som avses i artiklarna 3, 4.1–4.3 och 5.1 i samma förordning, eller

2. överför programvara eller teknik som avses i artikel 21 i samma förordning.

Om brott enligt första eller andra stycket är att anse som grovt döms till fängelse, lägst sex månader och högst sex år.

Vid bedömningen av om brottet är grovt skall det särskilt beaktas om gärningen ingått som ett led i en brottslighet som utövats systematiskt eller i större omfattning, eller om gärningen inneburit en allvarlig kränkning av ett betydande samhällsintresse.

19 § Den som av grov oaktsamhet begår en gärning som avses i 18 § första eller andra stycket döms till böter eller fängelse i högst två år.

Om gärningen är ringa, skall den inte medföra ansvar.

20 § Den som uppsåtligen bryter mot 9 § döms till böter eller fängelse i högst två år.

Om brottet är att anse som grovt döms till fängelse, lägst sex månader och högst sex år.

Vid bedömningen av om brottet är grovt skall det särskilt beaktas om gärningen ingått som ett led i en brottslighet som utövats systematiskt eller i större omfattning, eller om gärningen inneburit en allvarlig kränkning av ett betydande samhällsintresse.

21 § För försök till brott enligt 18 § första eller andra stycket eller 20 § första stycket samt för försök, förberedelse och stämpling till grovt brott enligt 18 § tredje stycket eller 20 § andra stycket döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

22 § Till böter eller fängelse i högst sex månader döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. lämnar oriktiga uppgifter i en ansökan om tillstånd eller i någon annan handling som är av betydelse för prövningen av ett ärende enligt rådets för-

ordning (EG) nr 1334/2000 eller denna lag eller i en deklaration som avses i 12 eller 13 §,

2. åsidosätter krav eller villkor som har meddelats med stöd av artikel 6.2 i samma förordning eller bryter mot kontroll- eller ordningsföreskrifter som har meddelats med stöd av denna lag,

3. åsidosätter sin underrättelseskyldighet enligt artikel 4.4 i samma förordning,

4. åsidosätter sin uppgiftsskyldighet enligt artikel 21.7 i samma förordning, eller

5. bryter mot artikel 16.2 eller 21.5 i samma förordning eller mot 17 §.

Om gärningen är ringa, skall den inte medföra ansvar.

23 § Om det inte är uppenbart oskäligt, skall följande egendom förklaras förverkad:

1. produkt som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet på en sådan produkt,

2. utbyte av brott enligt denna lag,

3. vad någon tagit som ersättning för kostnader i samband med ett brott enligt denna lag, eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt denna lag.

En produkt som avses i första stycket 1 eller en särskild rätt till produkten får inte förklaras förverkad, om produkten eller rättigheten efter brottet förvärvats av någon som inte haft vetskap om eller skäligen anledning till antagande om egendomens samband med brottet. Vid förverkande enligt första stycket 1 av en produkt gäller inte bestämmelserna i 36 kap. 5 § första och andra styckena brottsbalken om hos vem förverkande får ske.

Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag får förklaras förverkad, om förverkandet behövs för att förebygga brott enligt denna lag eller det annars finns särskilda skäl till det. I stället för egendomen får dess värde förklaras förverkat. I 36 kap. 5 § brottsbalken finns bestämmelser om hos vem förverkande får ske och om särskild rätt till förverkad egendom.

I stället för förverkande enligt tredje stycket av egendomen eller dess värde får rätten föreskriva att någon åtgärd vidtas med egendomen som förebygger fortsatt missbruk av den. I sådana fall får även en del av egendomens värde förklaras förverkat.

24 § Försummar den uppgiftsskyldige att i rätt tid ge in en sådan deklaration som avses i 12 eller 13 §, får den myndighet som skall ta emot deklarationen vid vite förelägga den uppgiftsskyldige att fullgöra sin skyldighet.

Överklagande

25 § Beslut av en annan myndighet än regeringen att återkalla ett tillstånd får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Detsamma gäller en myndighets beslut enligt 14, 16 och 24 §§.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Andra förvaltningsbeslut enligt rådets förordning (EG) nr 1334/2000 eller enligt denna lag får inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001, då lagen (1998:397) om strategiska produkter skall upphöra att gälla.

Förslag till lag om ändring i lagen (1988:205) om rättsprövning av vissa förvaltningsbeslut

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1988:205) om rättsprövning av vissa förvaltningsbeslut skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2§²

Lagen gäller inte beslut av en sådan nämnd vars sammansättning är bestämd i lag och vars ordförande skall vara eller ha varit ordinarie domare.

Lagen gäller inte heller

1. beslut av arrendenämnd, hyresnämnd eller övervakningsnämnd,
2. beslut om svenskt medborgarskap,
3. beslut om utlänningars vistelse i riket,
4. beslut om värnpliktigas eller reservpersonals inkallelse eller tjänstgöring inom försvarsmakten,
5. beslut enligt lagen (1966:413) om vapenfri tjänst,
6. beslut som rör skatter eller avgifter,
7. beslut enligt lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering eller beslut i frågor om allmän likviditetsindragning eller allmän prisreglering,
8. andra beslut enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel än sådana som avser återkallelse av tillstånd enligt 3 eller 4 §,
9. beslut om tillstånd till sådan verksamhet som avses i 1 § 3-4 lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet,
10. beslut enligt *lagen (1998:397)* om strategiska produkter.
10. andra beslut enligt *lagen (0000:000) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd än regeringens beslut som avser återkallelse av tillstånd.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

² Senaste lydelse 1998:398.

Härigenom föreskrivs att 22 § lagen (1992:1300) om krigsmateriel skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

22 §³

För att täcka statens kostnader för Inspektionen för strategiska produkter skall den som har tillstånd att tillverka krigsmateriel enligt denna lag eller den som tillverkar produkter som omfattas av inspektionens tillsyn enligt 19 § lagen (1998:397) om strategiska produkter årligen betala en avgift, om det fakturerade värdet av tillverkarens sålda produkter av dessa slag under året överstiger 2 500 000 kr. Inspektionen bestämmer avgiften efter ett för samtliga avgiftsskyldiga lika förhållande till det fakturerade värdet.

För att täcka statens kostnader för Inspektionen för strategiska produkter skall den som har tillstånd att tillverka krigsmateriel enligt denna lag eller den som tillverkar produkter som omfattas av inspektionens tillsyn enligt 12 § lagen (2000:000) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd årligen betala en avgift, om det fakturerade värdet av tillverkarens sålda produkter av dessa slag under året överstiger 2 500 000 kr. Inspektionen bestämmer avgiften efter ett för samtliga avgiftsskyldiga lika förhållande till det fakturerade värdet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

³ Senaste lydelse 1998:399.

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §⁴

Lagen är tillämplig endast beträffande följande varor:

1. krigsmateriel som avses i lagen (1992:1300) om krigsmateriel, och produkter som avses i *lagen (1998:397) om strategiska produkter*,
1. krigsmateriel som avses i lagen (1992:1300) om krigsmateriel, och produkter som avses i *lagen (0000:000) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd*,
2. varor som skall beskattas enligt lagen (1994:1565) om beskattning av viss privatinförsel,
3. narkotika som avses i narkotikastrafflagen (1968:64),
4. vapen och ammunition som avses i vapenlagen (1996:67),
5. injektionssprutor och kanyler,
6. dopningsmedel som avses i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel,
7. springstiletter, springknivar, knogjärn, kaststjärnor, riv- eller nithandskar, batonger, karatepinnar, blydaggar, spikklubbor och liknande,
8. kulturföremål som avses i 5 kap. lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.,
9. hundar och katter för annat ändamål än handel,
10. spritdrycker, vin och starköl enligt alkohollagen (1994:1738), teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat enligt lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit m.m. samt tobaksvaror vid kontroll av åldersgränsen i 13 § tobakslagen (1993:581),
11. nötkreatur, svin, får, getter, fjäderfän, fisk och reptiler,
12. andra djur än sådana som anges ovan och produkter av djur, om det finns särskild anledning att misstänka att smittsam sjukdom förekommer, att djuret eller djurprodukten på annat sätt utgör en allvarlig hälsorisk för människor eller djur, att medföljande dokument är ofullständiga eller felaktiga, att erforderliga dokument saknas eller att de villkor som i övrigt gäller för införseln inte är uppfyllda,
13. barnpornografi enligt lagen (1998:1443) om förbud mot införsel och utförsel av barnpornografi,

⁴ Senaste lydelse 2000:266.

14. varor som avses i lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

2000/01:UU3
Bilaga

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs att 20 § strålskyddslagen (1988:220) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20§⁵

Tillstånd krävs för att

1. tillverka, till landet införa, transportera, saluföra, överlåta, upplåta, förvärva, inneha, använda, deponera, återvinna eller återanvända ett radioaktivt ämne eller ett material som innehåller radioaktiva ämnen,

2. tillverka, till landet införa, saluföra, överlåta, upplåta, förvärva, inneha, använda, installera eller underhålla en teknisk anordning som kan och är avsedd att sända ut joniserande strålning eller sådan del av anordningen som är av väsentlig betydelse från strålningssynpunkt,

3. tillverka, till landet införa, saluföra, överlåta, upplåta, förvärva, inneha, använda, installera eller underhålla andra tekniska anordningar än sådana som avses i 2 och som kan alstra joniserande strålning och för vilka regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskrivit krav på tillstånd,

4. från landet utföra radioaktivt ämne, om inte tillstånd finns enligt lagen (1998:397) om strategiska produkter.

4. från landet utföra radioaktivt ämne, om inte tillstånd finns enligt lagen (0000:000) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

⁵ Senaste lydelse 2000:264.

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (2000:000) om straff för smuggling skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 1999/2000:124 Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag innehåller bestämmelser om ansvar m.m. för gärningar som rör införsel till eller utförsel från landet av varor. Har det i lag eller annan författning föreskrivits straff för den som bryter mot ett förbud mot eller villkor för att föra in eller ut en vara, gäller i stället bestämmelserna i den författningen om inget annat är föreskrivet.

I 19–22, 26, 27 och 32 §§ finns särskilda bestämmelser om befogenheter för att förhindra, utreda och beivra brott enligt denna lag eller brott, som rör införsel till eller utförsel från landet av varor, enligt någon av de författningar som nämns i tredje stycket. Befogenheterna gäller även vid sådana brott enligt narkotikastrafflagen (1968:64) som avses i 12 § tredje stycket. Befogenheten enligt 32 § att väcka åtal eller besluta om förverkande gäller dock inte vid brott enligt narkotikastrafflagen.

De författningar som avses i andra stycket är lagen (1960:419) om förbud i vissa fall mot införsel av spritdrycker, lagen (1994:1565) om beskattning av viss privatinförsel, lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land som är medlem i Europeiska unionen, lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och mineraloljeprodukter, samt tullagen.

De författningar som avses i andra stycket är lagen (1960:419) om förbud i vissa fall mot införsel av spritdrycker, lagen (1994:1565) om beskattning av viss privatinförsel, lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land som är medlem i Europeiska unionen, lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och mineraloljeprodukter, *lagen (0000:000) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd* samt tullagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001

Sammanfattning	1
Propositionerna	1
2000/01:9 Exportkontroll m.m. av produkter med dubbla användningsområden	1
1999/2000:124 En ny smugglingslag m.m.	2
Motionerna	2
Utskottet	3
Propositionernas huvudsakliga innehåll	3
Proposition 2000/01:9 Exportkontroll m.m. av produkter med dubbla användningsområden	3
Ärendet och dess beredning	3
Exportkontroll av strategiska produkter	4
En ny EG-förordning	5
En gemensam åtgärd om kontroll av tekniskt bistånd	6
Proposition 1999/2000:124 En ny smugglingslag m.m.	6
Motionerna	6
Utskottets överväganden	8
Lag om kontroll av produkter med dubbla användningsom- råden och av tekniskt bistånd, lagen om strategiska produkter m.m.	8
Införsel av vissa kemiska och biologiska produkter m.m.	8
Krypteringsprodukter	10
Nationell bestämmanderätt i säkerhetspolitiska frågor	11
Redovisningsfrågor	12
Lagförslaget i övrigt	13
Övergångsbestämmelserna	13
Lagförslagen i övrigt	14
Hemställan	14
Reservationer	16
1. Tillstånd till införsel av vissa kemiska och biologiska produkter (mom. 1)	16
2. Övergångsbestämmelserna m.m. (mom. 7)	16
Särskilt yttrande	17
1. Nationell bestämmanderätt i säkerhetspolitiska frågor (mom. 5) ...	17
BILAGA	
Lagtext: Förslag till lag om kontroll av produkter med dubbla an- vändningsområden och av tekniskt bistånd	19
Förslag till lag om ändring i lagen (1988:205) om rättsprövning av vissa förvaltningsbeslut	25
Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel	26
Förslag till lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen	27
Förslag till lag om ändring i strålskyddslagen (1988:220)	29
Förslag till lag (2000:000) om straff för smuggling	30